

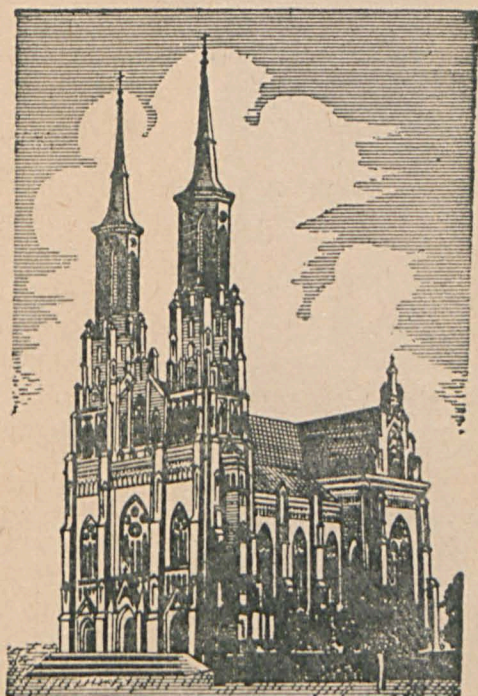
WIADOMOŚCI DIECEZJALNE PODLASKIE

ORGAN URZĘDOWY KURII DIECEZJALNEJ

Rok XLVII

Grudzień 1978

Nr 12

ADRES REDAKCJI I ADMINISTRACJI

KURIA DIECEZJALNA — 08-100 SIEDLCE — ŚWIERCZEWSKIEGO 62

TELEFON 31 26

SPIS TREŚCI

DZIAŁ URZĘDOWY

STOLICA APOSTOLSKA

105. Kochajmy Boga, aby kochać bliźniego. — Przemówienie Ojca Świętego Pawła VI wygłoszone w czasie śródowej audiencji ogólnej 19. IV. 1978 r. 357
106. Optymizm chrześcijański. — Przemówienie Ojca Świętego Pawła VI wygłoszone w czasie śródowej audiencji ogólnej 17. V. 1978 r. 359
107. U zarania szesnastego roku pontyfikatu. — Przemówienie Ojca Świętego Pawła VI wygłoszone w czasie śródowej audiencji ogólnej 28 czerwca 1978 r. 361

Z ORDYNARIATU

108. Nominacje i zmiany wśród duchowieństwa 362

DZIAŁ NIEURZĘDOWY

109. *Ks. Wincenty Granat*: Jubileusz Zgromadzenia Sióstr Służek NMP Niepokalanej. Franciszkanizm ciągle żywy 365

Z DZIEJÓW DIECEZJI

110. *Ks. dr Ludwik Królik*: Początki organizacji dekanalnej na Podlasiu w diecezji łuckiej i brzeskiej 374
111. Spis treści rocznika „Wiadomości Diecezjalne Podlaskie“ za rok 1978 378

Wydawca: Kuria Diecezjalna Siedlecka. Siedlce, ul. Świerczewskiego 62
Redaktor: Ks. Stanisław Olechowski

Drukarnia Loretańska. 03-716 Warszawa, ul. Józefa Sierakowskiego 6
Zam. 337/1978. Nakład 850 egz. S-36

WIADOMOŚCI DIECEZJALNE PODLASKIE

ORGAN URZĘDOWY KURII DIECEZJALNEJ

Rok XLVII

Grudzień 1978

Nr 12

DZIAŁ URZĘDOWY

STOLICA APOSTOLSKA

105

KOCHAJMY BOGA, ABY KOCHAĆ BLIŻNIEGO

Przemówienie Ojca Świętego Pawła VI wygłoszone w czasie śródowej audiencji ogólnej 19 kwietnia 1978 r.

Z łaski Pana dostąpiliśmy duchowej radości — jednego z najwznioślejszych momentów naszego posługiwania — ogłaszając jako błogosławioną Marię Katarzynę Kasper, założycielkę żeńskiego zgromadzenia zakonnego Ubogich Sług Jezusa Chrystusa w ubiegłym stuleciu w Niemczech, a teraz rozpowszechnionego na całym świecie i oddanego służbie bliźniego w licznych dziełach miłosierdzia. Ta beatyfikacja przypomniła i poszerzyła znajomość tej pobożnej instytucji, która ze strony dzisiejszego Kościoła zasługuje na naszą uwagę.

Będziemy mogli zastanowić się nad tym faktem, który odtąd i już na zawsze wpisuje się w religijną historię świata obok innych podobnych funkcji charakteryzujących życie Kościoła, zwłaszcza w wieku ubiegłym i w wieku naszym jako rozkwit instytucji ewangelicznie i społecznie zadziwiających, ponieważ stanowią one zjawisko znaczące i utwierdzające obecność Kościoła w podlegającym ewolucji społeczeństwie bynajmniej nie nastawionym samo przez się ku wierze i obyczajowości wieków poprzednich. Ale w wieku XIX nowa żywotność rozbudza chrześcijańskie poczucie religijne i przejawia się zwłaszcza w dziełach spraw ludzkich, w dziełach inspirowanych przede wszystkim przez katolicką religijność.

Ten aspekt żywotnego duchowego odrodzenia katolicyzmu jest widoczny w poszczególnych inicjatywach. U korzenia i w sercu każdej

z tych inicjatyw stoi postać ludzka, bardzo ludzka, która rodzi, zawiera w sobie, utrwała i uwiecznia właściwy im religijny i społeczny charakter. Świętość każdej z tych osobowości udziela zdumiewającą energię tak, że Kościół dzięki ich zasługom naprawdę pięknie się odradza, a oczom świeckim i wrogim okazuje się jego niezwykła żywotność, którą dzisiaj chętnie nazywamy charyzmatyczną. O jaką świętość chodzi? Świętość jest zawsze ta sama i oryginalna, chociaż ujawnia się w formach podobnych tak, że ziemskie i historyczne oblicze Kościoła możemy oglądać jak ogród w okresie wiosny.

W ogrodzie tym, którego botanika czyli hagiografia Kościoła ponosi ciężki trud określenia, wyróżnienia, a niekiedy i rozpoznania przepięknych kwiatów, podziwiamy świętych współczesnych, którzy niosą radość Kościołowi i jemu odkrywają wieczną jego cechę świętości zdobywanej u źródeł niewyczerpanej łaski Bożej.

Weselmy się w Panu i wszyscy przez chwilę zatrzymajmy się, aby podziwiać kwiat, który obecnie został wystawiony w celu uczczenia go przez Kościół. Maria Katarzyna Kasper jest właśnie kwiatem o szczególnej piękności, który zasługuje na podziw i naśladowanie. Rodzi się na ziemi surowej, ale z jaką przyjazną życzliwością odnosi się ona do tej ziemi uprzywilejowanej. Rodzi się z ludu i to jej dopomaga do naturalnej prostoty i kształtuje moc kobiety, która własne życie poświęca służbie ludowi. Rodzi się uboga, ale jaki charyzmat ewangelicznego bogactwa potrafi wydobyć z przeżytego doświadczenia ewangelicznego ubóstwa, a więc: pokorę, pracę, życzliwość, ducha służby, zmysł posłuszeństwa i porządku. Rodzi się jako robotnica, a więc całą swoją energię oddaje pracy na chleb, zwłaszcza na chleb dla innych. Rodzi się i wychowuje się poza środowiskiem kultury światowej, ale jak wielka mądrość, jak wielka intuicja ludzkiej rzeczywistości przeziera z jej współżycia z ludźmi jej środowiska i jej czasów. Rodzi się jako kobieta i przez dziewiczą czystość swych obyczajów szerzy wokół siebie wielką dobroć, wielką delikatność i wielką miłość. Maria Katarzyna przez chrzest i przez pobożne, ludowe wychowanie stosowne jej stanu pokornej, prostej i, moglibyśmy powiedzieć, zwyczajnej córki Kościoła katolickiego rodzi się chrześcijanką. Wydaje się nam, że w tym punkcie koncentruje się aureola jej cnót i że z niego promieniuje jej mocna, spokojna i zasadnicza świętość: miłosne przyłgnięcie do Chrystusa, a w Chrystusie do tajemnicy Boga, z której wypływa pierwsze, najwniośsze darmowe powołanie do Miłości, co „pierwsza nas ukochała“ (1 J 4, 10). Powtarzamy: miłosne przyłgnięcie do bliźniego, każdego bliźniego, który potrzebuje miłości, usługi, uprzedzającej troski. To przyłgnięcie nie oznacza tożsamości miłości Boga z miłością bliźniego. Ścisłej — trzeba mówić o pochodzeniu. W ekonomii ewangelicznej miłość bliźniego po-

chodzi, powinna pochodzić z przyjętej i odwzajemnionej miłości Bożej. Aby miłość bliźniego, miłość społeczna, była szczerą, mocną, niewyczerpalną, a przez to świętą, autentycznie chrześcijańską, jej źródłem powinna być miłość Boga, miłość religijna. Jest to elementarny katechizm, ale podstawowy: mamy kochać bliźniego, który tyle jest uosobieniem Chrystusa, ile jest on potrzebujący, cierpiący i biedny. „Mihi fecistis“. Mnie samemu wyświadczyliście dobro, uczynione człowiekowi znajdującemu się w potrzebie i w cierpieniu (Mt 25, 40).

Maria Katarzyna jest błogosławioną, w której to wieczne zadanie zrealizowało się i wciąż realizuje się w jej córkach.

Chwała Bogu, cześć Marii Katarzynie, a dla nas nadzieja.

Z naszym apostołskim błogosławieństwem.

(Tłumaczenie nieautoryzowane z „Osservatore Romano” z 20. IV. 1978 r.).

OPTYMYZM CHRZEŚCIJAŃSKI

Przemówienie Ojca Świętego Pawła VI. na audiencji 17 maja 1978 r.

Trzeba ustawicznie myśleć i ponownie przemyśliwać aktualne wydarzenia. Żyjemy w takim momencie historycznym, w którym rozwija się i przekształca sytuacja społeczeństwa ukazując nowe problemy, nowe trudności i nowe możliwości. Zewnętrzne wydarzenia dokonujące się w świecie mają głęboki oddźwięk w naszych duszach. Na przykład tragedia Aldo Moro i ludzi z jego osobistej gwardii głęboko nas wszystkich zaniepokoiła, a jej zakończenie każe ze smutkiem zastanowić się nad tym wydarzeniem jako nad kryzysem, którego epilog nie rozwiązał jeszcze ujawnionych problemów, chociaż nowe aspekty tego dramatu jawią się przed nami jako zapowiedź lepszej przyszłości.

Ileż to wydarzeń wprowadza niepokój do przewidywań na temat wymarzonego świata kierującego się ładem, postępem, sprawiedliwością, pokojem świata, który unieszczęśliwiony jest przez wprowadzanie praw nie do przyjęcia, jak na przykład sprawa rozwodów, czy narodzin; świata unieszczęśliwionego przez niewygasające konflikty... wystarczy wspomnieć Bliski Wschód czy Kraje Afryki; i wreszcie unieszczęśliwionego przez problemy, które rodzi i zaostrza sam postęp. Duch pesymizmu gasi tyle spokojnych nadziei i podważa nasze zaufanie w dobroć ludzką. Refleksja ta jest bolesna i niebezpieczna, ponieważ odbiera wiarę w przyszłość lepszego i szczęśliwszego świata.

W tym właśnie momencie powinny zatrzymać się nasze pesymistyczne myśli. Chrześcijanie — a wszyscy tu obecni nimi jesteśmy — nie

mogą być pesymistami. Spróbujmy zatem odzyskać ten drogocenny optymizm, zatrzymując się nad niektórymi podstawowymi myślami zaczerpniętymi z naszej świadomości religijnej, nie pomijając naturalnie naszego rozumu i dotychczasowego doświadczenia.

Pierwsza, podnosząca na duchu myśl, płynie z istnienia i dobroci Boga, który pozwala na to, by sprawy ludzkie rozwijały się w sposób niepomysłny. Może to pochodzić z kapryśnej, niestałej i zwodniczej ludzkiej wolności, jaką w swych planach Bóg-Rządca świata, powierzył temu malutkiemu, ale jakże straszliwemu bytowi, jakim jest człowiek. On to bowiem, z powodu swej niedoskonałości lub przez złośliwość (często pod wpływem i przy współdziałaniu innego tajemniczego i zło-wrogiego bytu — diabła) może zakłócić właściwy i idealny rozwój działania samego człowieka. Jednak ten nieład, nie obezwładnia ręki Boga, który może zainterweniować i wydobywać nowe dobro ze zła spowodowanego złośliwością swego stworzenia.

Co więcej, to działanie przywracające ład jest jeszcze jednym wielkim skutkiem Bożej obecności na scenie życia ludzkiego. Obecność ta może wydobyć pozytywne efekty z każdej ludzkiej sytuacji. Przypomnijmy słowa św. Pawła, który zapewnia, że „Kochającym Boga wszystko obraca się ku dobremu“ (Rz 8, 28). Wszystko, nawet sprawy smutne i dla nas nieprzyjemne mogą przyczynić się do naszego jeszcze większego dobra.

Jednym ze sposobów, jakimi Opatrzność Boża posługuje się wobec nas, jest właśnie to, że pozwala nam znaleźć skarby zbawienia w samym doświadczeniu zła, które przysparza cierpienie naszemu istnieniu. W tym miejscu przypomnijmy słowa niezmiernie pocieszające i nowatorskie, jakie powiedział sam Chrystus: „Błogosławieni, którzy się smućą i cierpią, albowiem oni będą pocieszeni“ (Mt 5, 4). Jakby echem tych słów, są inne słowa Boskiego Mistrza odnoszące się do utrapień związanych z końcem historii: „Przez waszą wytrwałą cierpliwość zbawicie wasze dusze“ (Lk 21, 18).

Żyjemy w sytuacjach wstrząsających, pełnych cierpienia. Nie możemy być obojętni wobec dramatycznych tragedii, jakie mają miejsce wokół nas. W cierpieniu ludzkim bowiem zawarta jest pewność, która powinna przynieść pociechę i dodać sił do jego znoszenia. Pewność ta polega na tym, że cierpienie nigdy nie jest bezużyteczne. Ma ono ścisły związek z nagrodą. Św. Franciszek z Asyżu, doświadczany stygmatami, tak mówi: „Czekająca mnie radość jest tak wielka, że każdy ból jest mi drogi“. Do wspaniałych rzeczy dokonanych przez chrześcijaństwo należy zaliczyć i to, że nauczyło cierpliwie znosić i odkrywać skarby ludzkości i łaskę w bólu i nieszczęściu. Kto dał ludzkości tę wielką szkołę niosącą pociechę? Jest to szkoła Ewangelii, Chrystusa, Krzyża.

Dlatego też nasze przemyślenia prowadzą do optymizmu, który nie jest jedynie tezą intelektualną, ale również wizją życia, a co więcej — doświadczeniem, które dodaje wielkości i niezłudnego umocnienia każdemu, kto żyje chrześcijaństwem i umie w krzyżu znaleźć mądrość i energię, jakiej potrzebuje nasze biedne ale heroiczne istnienie. I tak niech się stanie! Z naszym apostołskim błogosławieństwem.

(Tłumaczenie nieautoryzowane z „Osservatore Romano” z 17. V. 1978 r.).

U ZARANIA SZESNASTEGO ROKU PONTYFIKATU

Przemówienie Ojca Świętego Pawła VI wygłoszone w czasie śródowej audiencji ogólnej 28 czerwca 1978 r.

Niemożliwe jest dzisiaj, w przededniu uroczystości św. Piotra, nie zwrócić pobożnej i gorącej myśli ku Piotrowi Apostołowi, którego pamięci i chwale jest poświęcona ta monumentalna bazylika, w cieniu której się znajdujemy. Uroczystość takiego zabytku, skupiania się przy grobie św. Piotra gmachów watykańskich, obecnie stałych pomieszczeń Papieża i centralnych urzędów Stolicy Świętej, bogactwa sztuki i pamiątek sprawiają, że gmachy te są słynne i święte. A relikwie samego św. Piotra, odkryte i odzyskane dla historii, otaczają to miejsce taką atmosferą zainteresowania, religijności i sakralności, że zaśpieszoną i powierzchowną uwagę ciekawego turysty, a tym bardziej świadomego i pobożnego pielgrzyma zobowiązuje do przynajmniej chwilowego zatrzymania się i do możliwie najdoskonalszego kontemplowania ukrytej tajemnicy tego miejsca, wyróżniającego się niezrównanym urokiem nie tylko w topografii Wiecznego Miasta, lecz także w całym historycznym i cywilnym świecie, zwłaszcza w świecie naznaczonym charakterem chrześcijańskim.

Postaramy się określić niektóre motywy tej fascynacji. Pierwszym motywym, przed którego działaniem nikt nie potrafi się uchylić, jeżeli ten zwiedzający jako inteligentny człowiek uznaje dowody bardzo dokładnych, najświeższych studiów i wniosków z badań archeologicznych odkryć dotyczących grobu św. Piotra, jest motyw historyczny. Rzeczywiście udowodniono historyczność nie tylko grobu, ale i wielce czcigodnych pośmiertnych szczątków Apostoła. Piotr jest tutaj, gdzie ostatecznie wskazała na to analiza dokumentarna, archeologiczna, poszlakowa i logiczna.

Cieszymy się więc, że mamy bezpośredni kontakt ze źródłem bardzo wiarygodnej, apostołskiej i rzymskiej tradycji, która zapewnia nas o fizycznej obecności Głowy kolegium pierwszych uczniów Jezusa

Chrystusa w Rzymie i o przeszczepieniu rodzącego się Kościoła z Jerozolimy i z Antiochii do głównego miasta imperium Rzymskiego po to niejako, aby odziedziczyć po nim i zastąpić jego ideę cywilnej i politycznej jedności ideą właściwą powszechnej i wiecznej religii chrześcijańskiej w tej duchowej stolicy świata (por. Dante, *Piekło* 2, 22—24). Moglibyśmy twierdzić, że tutaj kontakt staje się fizyczny, że skierowuje naszą uwagę do szczególnego zainteresowania się należnego miejscem i rzeczom, które decydują o rzeczach i wydarzeniach ogólnych i najważniejszych. Historia staje się aktualna i łatwo kojarzy się z szeregiem faktów i miejsc mających związek z tym centralnym punktem. Odblask wielkości tego punktu pada na te fakty i miejsca. Znajdujemy się nie tylko przy grobie o wyjątkowym znaczeniu, ale — jak mawiali starożytni — stoimy przy znaku, przy pomniku zwycięstwa, który upamiętnia przeszłość i rzuca wyzwania przyszłości, a z cyklu przeżyć dostępnych zmysłom przeprowadza ducha w sferę świata nadprzyrodzonego.

Bracia, i Dzieci, pozwólm, aby nasza pobożność zaznała, jeżeli Bóg na to pozwoli, pewnego duchowego przeżycia tego królestwa niebieskiego, którego mistyczne klucze Chrystus wręczył temu Apostołowi, którego ludzkie szczątki mamy szczęście czcić w tym błogosławionym mauzoleum, wzniesionym przez wiarę stuleci dla ich chwały i dla naszej religijnej pobożności. Nad jego grobem, nad jego pozostałymi szczątkami, z modlitewną i radosną pokorą prosimy Ojca Niebieskiego, abyśmy pozostali mocno ugruntowani w wierze Piotra, który jest opoką naszej wiary.

Z naszym apostołskim błogosławieństwem.

(Tłumaczenie nieautoryzowane z „Osservatore Romano” z 29. VI. 1978 r.).

Z ORDYNARIATU

108

NOMINACJE I ZMIANY WŚRÓD DUCHOWIENSTWA

Mianowani

Ks. prałat dr Kazimierz Białecki, rektor Wyższego Seminarium Duchownego, jednocześnie p.o. rektora Diecezjalnego Studium Duszpasterskiego w Siedlcach.

Ks. mgr Konstanty Kusyk, profesor Wyższego Seminarium Duchownego w Siedlcach, jednocześnie prefektem tego Seminarium.

Ks. mgr Stefan Kornas, referent duszpasterstwa diecezjalnego, jednocześnie profesorem Wyższego Seminarium Duchownego w Siedlcach.

- Ks. mgr Jan Gomółka, referent duszpasterstwa młodzieży, jednocześnie diecezjalnym referentem trzeźwości.
- Ks. mgr Henryk Tomasik, profesor Wyższego Seminarium Duchownego, jednocześnie duszpasterzem młodzieży akademickiej w Siedlcach.
- Ks. Zbigniew Chaber, wikariusz parafii św. Stanisława w Siedlcach, proboszczem parafii Ruda Wolińska.
- Ks. Henryk Demiańczuk, wikariusz parafii św. Stanisława w Siedlcach, proboszczem parafii Kosyń.
- Ks. Marian Anioł, wikariusz parafii Korytnica Łaskarzewska, proboszczem parafii Chłopków.
- Ks. mgr Henryk Prządka, wikariuszem parafii św. Stanisława w Siedlcach.
- Ks. Kazimierz Ochnik, wikariuszem parafii Wodynie.
- Ks. Jan Cakała, neoprezbiter, wikariuszem parafii Wereszczyn.

Przeniesieni

- Ks. Marian Choromański, proboszcz parafii Gończyce, na proboszcza parafii Maciejowice.
- Ks. Jan Bogusz, proboszcz parafii Maciejowice, na proboszcza parafii Gończyce.
- Ks. Bronisław Charyton, proboszcz parafii Lack, na proboszcza parafii Czołomyje.
- Ks. mgr Eugeniusz Matyska, proboszcz parafii Nowodwór, na proboszcza parafii Kopcie.
- Ks. Kazimierz Wolski, proboszcz parafii Kopcie, na proboszcza parafii Nowodwór.
- Ks. prałat Wacław Druźba, proboszcz parafii Wodynie, na proboszcza parafii Krzesk.
- Ks. Zenon Pawłowski, proboszcz parafii Wólka Dobryńska, na proboszcza parafii Wodynie.
- Ks. Edward Gołębicki, proboszcz parafii Mostów, na proboszcza parafii Wólka Dobryńska.
- Ks. Czesław Czerwiński, proboszcz parafii Kosyń, na proboszcza parafii Mostów.
- Ks. dr Antoni Soszyński, rektor filii duszpasterskiej Szczalb, na rezydenta parafii Kosów Lacki.
- Ks. Czesław Mazurek, proboszcz parafii Wirów, na rektora filii duszpasterskiej Szczalb.
- Ks. Czesław Bąk, proboszcz parafii Chłopków, na proboszcza parafii Wirów.
- Ks. mgr Adam Skwarczyński, wikariusz parafii Zbuczyn, na wikariusza parafii p.w. Narodz. NMP w Białej Podlaskiej.

- Ks. Stanisław Wakulski, wikariusz parafii p.w. Narodz. NMP w Białej Podlaskiej, na wikariusza parafii Zbuczyn.
- Ks. Tadeusz Zawadzki, wikariusz parafii Terespol, na wikariusza parafii Łochów.
- Ks. Jan Stolarczyk, wikariusz parafii Ruda Wolińska, na wikariusza parafii Terespol n. Bugiem.
- Ks. Marek Antonowicz, wikariusz parafii Mordy, na wikariusza parafii św. Stanisława w Siedlcach.
- Ks. Jerzy Kalicki, wikariusz parafii Ostrów Lubelski, na wikariusza parafii Mordy.
- Ks. Michał Rozwadowski, wikariusz parafii Wereszczyn, na wikariusza parafii Ostrów Lubelski.
- Ks. Antoni Pietruszka, wikariusz parafii Łochów, na wikariusza parafii Korytnica Łaskarzewska.
- Ks. Franciszek Płudowski, wikariusz parafii Sarnaki, na wikariusza parafii Mokobody.
- Ks. Jan Orłowski, wikariusz parafii Maciejowice, na wikariusza parafii Sarnaki.
- Ks. Jan Dudka, wikariusz parafii Mokobody, na wikariusza parafii Domanice.
- Ks. Piotr Kardas, wikariusz parafii Domanice, na wikariusza parafii Maciejowice.

Zwolnieni

- Ks. dr Wacław Furman, wiceoficjał Sądu Biskupiego, ze stanowiska rektora Diecezjalnego Studium Duszpasterskiego w Siedlcach.
- Ks. mgr Stefan Kornas, profesor Seminarium Duchownego, z obowiązków duszpasterza młodzieży akademickiej w Siedlcach.
- Ks. mgr Julian Józwick, referent duszpasterstwa rodzin, ze stanowiska diecezjalnego referenta trzeźwości.
- Ks. mgr Antoni Paduch, na własną prośbę, ze stanowiska proboszcza parafii Czolomyje i przeniesiony na emeryturę.

Zmarli kapłani

- Ks. dr Edmund Barbasiewicz, prałat honor. J. Świątobl., kanonik Kapituły Katedralnej Siedleckiej, rektor Wyższego Seminarium Duchownego w Siedlcach, zmarł 5. VIII. 1978 r.
- Ks. Marian Sitkowski, proboszcz parafii Krzesk, zmarł 13. IX. 1978 r.
- Ks. Józef Michaluk, kanonik, b. proboszcz parafii Miastków, emeryt, zmarł 29. IX. 1978 r.
- Ks. Jan Głąb, kanonik honor. Kapituły Kolegiaty Janowskiej, proboszcz parafii Ruda Wolińska, zmarł 16. XI. 1978 r.

DZIAŁ NIEURZĘDOWY

109

Ks. Wincenty Granat

III. JUBILEUSZ ZGROMADZENIA SIÓSTR SŁUŻEK NMP NIEPOKALANEJ FRANCISZKANIZM CIĄGLE ŻYWI

W stulecie istnienia i działalności Zgromadzenia Sióstr Służek Najśw. Maryi Panny Niepokalanej.

I. KU ODNOWIE DUCHA FRANCISZKAŃSKIEGO

Sobór Watykański II w Dekrecie o przystosowanej odnowie życia zakonnego stwierdził, że ta odnowa „obejmuje zarówno ustawiczne powracanie do źródeł wszelkiego życia chrześcijańskiego i do pierwotnego ducha ożywiającego instytucje, jak też dostosowania do zmieniających się warunków epoki“.¹ Źródłem najwyższym i pierwszorzędnym powstawania zakonów i zgromadzeń zakonnych i całości w ogóle życia w Kościele chrześcijańskim jest Duch Święty będący duszą Kościoła i Duchem Chrystusa. Zgodnie z tym w Konstytucjach Zgromadzenia Sióstr Służek NMP Niepokalanej czytamy na początku rozdz. I. O celu i naturze Zgromadzenia: „Duch Święty, działający przedziwnie w Kościele, obdarzył Ojca Honorata Koźmińskiego, kapucyna, głębokim rozeznanie współczesnych mu potrzeb Kościoła i pobudził go do podjęcia nowych form apostołskiej działalności dla ludu Bożego“ (nr 1).²

O. Honorat poznał dobrze sytuację religijno-moralną, społeczną i ogólnokulturalną w zaborze rosyjskim; widział on ogromne zaniedbania kościelne i narodowe i odczuwał potrzebę odnowienia kraju. Kierowany głęboką religijnością i patriotyzmem począł zakładać zgromadzenia zakonne mające pracować nad poszczególnymi warstwami ludności polskiej; Zgromadzenie Służek miało za cel pracę oświatową i w ogóle kulturalną i narodową wśród ludności wiejskiej. Cała struktura duchowa o. Honorata polegająca na umiłowaniu ducha franciszkańskiego skłaniała go, by nowo powstałe wspólnoty opierać na regułach franciszkańskich; to odnosi się również do Zgromadzenia Sióstr Służek. Wspólnota Służek jak czytamy w konstytucjach z r. 1976

¹ DZ, 2.

² Konstytucje i Ustawy Zgromadzenia Sióstr Służek Najśw. Maryi Panny Niepokalanej. Mariówka 1976 — zatwierdzone przez Kapitułę Generalną 1976 r. maszynopis — Archiwum Zgromadzenia.

„pragnie stale uczestniczyć w charyzmacie swego Założyciela. Stara się ono, żyjąc wśród świata, dawać świadectwo miłości Chrystusowej i z pełnym oddaniem pracować nad przekształcaniem społeczności ludzkiej w duchu ewangelicznym“ (nr 1). Wspólnota Służek według życzenia Kościoła została włączona w ramy życia zakonnego z obowiązkiem zachowania trzech ślubów zakonnych: czystości, posłuszeństwa, ubóstwa i mieszkania w zakonnych grupach; cele ogólne Zgromadzenia, jak zresztą wszystkich zakonów i zgromadzeń zakonnych katolickich jest coraz doskonalsze naśladowanie Chrystusa, szerzenie Ewangelii przykładem i słowem. Rodzina Służek szczególną uwagę zwróciła na potrzeby ludu wiejskiego. Dlatego działalność apostolska w środowisku wiejskim jest ustawiczną troską całego Zgromadzenia; wyrosło ono bowiem z ducha i serca św. Franciszka i wielu jego braci, a szczególnie o. Honorata i dlatego każda odnowa i przywracanie pierwotnej gorliwości powinno się zaczynać od rozważań nad duchowością franciszkańską, która jest ciągle żywotna i ma swoją bogatą historię: tj. wzloty ale i upadki niekiedy pierwotnych ideałów, ale też wysiłki w kierunku odnowy. Duchowości zaś franciszkańskiej nie zrozumiemy w jej blaskach i cieniach bez spojrzenia na postać Biedaczyny z Asyżu. Będzie można w ten sposób ożywić ducha franciszkańskiego i zarazem realizować wskazania o. Honorata w zastosowaniu do nowych potrzeb Kościoła i świata. Według życzeń Kościoła należy „wiernie rozeznawać i zachowywać ducha i właściwe zamiary Założycieli, jak również zdrowe tradycje, bo wszystko to stanowi dziedziczną własność każdego Instytutu“.³

Zgromadzenie Służek dobrze rozumie obecnie w stulecie swego istnienia, a zresztą i przedtem rozumiało, że naśladowanie Chrystusa i Jego Najświętszej Matki ma być praktykowane w duchu św. Franciszka i jego reguły. W konstytucjach czytamy: „Ewangelia jest podstawą i najwyższą normą kształtującą życie Zgromadzenia. Duch św. Franciszka z Asyżu, który od początku ożywiał naszą wspólnotę i rozpalal wiarę i miłość Sióstr Służek, włącza Zgromadzenie do wielkiej rodziny franciszkańskiej i wymaga wiernego odczytania i wypełnienia Dobrej Nowiny o naszym zbawieniu“.⁴ Wydaje się rzeczą bardzo wskazaną, aby w stulecie franciszkańskiego bezhabitowego Zgromadzenia mającego za cel pracę wśród ludu wiejskiego przypominać i odświeżać zasadnicze rysy duchowości franciszkańskiej; by móc ją wprowadzać w świat współczesny, który mimo zeświecczenia potrzebuje tych ideałów jakie przyświecały św. Franciszkowi w jego stosunku do Boga objawionego w Chrystusie, do ludzi i do całego świata przyrody.

³ DZ, 2 b.

⁴ Konstytucje, nr 8.

Franciszkanizm okazywał swą żywotność w ciągu swej historii przez ustawiczne wracanie do jego źródeł, przez powstawanie nowych wspólnot zakonnych i chrześcijan żyjących według ideałów w świecie; żywotność idei franciszkańskich objawia się również w sympatii, jaką wzbudza św. Franciszek w kręgach pozakatolickich. Refleksje na temat duchowości franciszkańskiej mogą okazać się bardzo pożyteczne szczególnie dla wspólnot zakonnych, w których ciągle powinna dokonywać się wewnętrzna odnowa pod wpływem tego duchowego ognia, który płonął w sercu św. Franciszka.

II. RYSY ISTOTNE W DUCHOWOŚCI FRANCISZKAŃSKIEJ

W początkach lipca br. miałem okazję rozmowy z o. K. Hołdą, byłym prowincjałem Redemptorystów w Polsce, znanym konferencjonistą i pisarzem ascetycznym. W tym czasie interesowały mnie zagadnienia dotyczące typów duchowości chrześcijańskiej i zakonnej. Zapytałem konkretnie, jakie cechy istotne widzi on w duchowości franciszkańskiej? Usłyszałem najpierw odpowiedź, że sprawa jest ogólnie trudna, jeśli chcielibyśmy dokładnie i szczegółowo określić odrębną duchowość każdego zakonu i zgromadzenia, bo przecież mamy tysiące wspólnot zakonnych wyrastających z jednego ewangelicznego pnia; gdy chodzi jednak o typ duchowości reprezentowany przez św. Franciszka to rzecz jest nieco łatwiejsza. O. K. Hołda zaznaczył, że idea ubóstwa była specjalnie drogą dla św. Franciszka, ale ona nie była celem sama w sobie, ale też nie ona wybija się na pierwszy plan w omawianej duchowości, lecz wizja powszechnego braterstwa rozciągniętego na cały wszechświat — i to jest rys franciszkański, a więc na wszystkie istoty żywe, a nawet przyrodę martwą, która dla św. Franciszka nabrała cech ożywionych. Św. Franciszek złożony chorobą wyśpiewał swą przepiękną w swej prostocie pieśń — pochwałę stworzenia:

...Pochwalony bądź, Panie, z wszystkimi swymi twory,

Przedem wszystkim z szlachetnym bratem naszym, słońcem...

Pochwalony bądź, Panie, przez brata naszego, księżyc i nasze siostry gwiazdy;...

Pochwalony bądź, Panie, przez brata naszego wiatr...

Pochwalony bądź, Panie, przez siostrę naszą wodę...

Pochwalony bądź, Panie, przez brata naszego ogień, którym oświecasz noc,...

Pochwalony bądź, Panie, przez siostrę naszą matkę ziemię, która nas żywi i chowa i rodzi różne owoce z barwnymi kwiaty i zioły...

Św. Franciszek widział przede wszystkim dobro w ludziach, jak śpiewał w swym hymnie:

„Pochwalony bądź, Panie, przez tych co przebaczą dla miłości
Twojej

I znoszą słabość i utrapienie.

Błogosławieni, którzy wytrwają w pokoju“.

Franciszek śmierć cielesną nazywa siostrą, ale wypowiada swój ból myśląc o tych, którzy umierają w grzechach śmiertelnych, lecz także nazywa błogosławionymi tych, co znajdują się w najświętszej woli Boga i kończy swój hymn słowami: „Chwalcie i błogosławcie Pana i czyncie Mu dzięki i służcie Mu z wielką pokorą“.⁵

W niektórych biografiach św. Franciszka pojawiała się myśl o jego tendencjach panteistycznych; nie bardziej obcego dla św. Franciszka, który wielił Boga w Jego tworcach, uznawał Jego wielkość, wszechpotęgę i tajemnicę, a jednocześnie obcował z Bogiem z wielką pokorą i miłością. W swym cudownym hymnie i w całym życiu od chwili swego szczególniejszego nawrócenia umiał pogodzić transcendencję Boga z Jego immanencją w stworzeniach. Z tego bliskiego obcowania św. Franciszka z Bogiem i rozważań życia Chrystusa Franciszek wznosił się intuicyjnie i doświadczalnie tak głęboko i tak wysoko jak się to udaje niewielu tylko ludziom; on zobaczył u źródeł bytu pierwotną harmonię, ujrzał miłość i dobro promieniujące na cały świat, który stał się mu bratem i siostrą. Odczytał dogłębnie zdania z opisu stworzenia w Księdze Rodzaju: „A Bóg widział, że wszystko, co uczynił było bardzo dobre“ (Rdz 1, 31). Św. Franciszek nie tylko odczuł pierwotną harmonię stworzenia, ale też już przeżywał wizję eschatologicznej harmonii prorokowanej przez Izajasza kiedy to ludzie „swe miecze przekują na lemiesz, a swoje włócznie na sierpy, a naród przeciwko narodowi nie podźwignie miecza, nie będą się więcej zaprawiać do wojny“ (Iz 2, 4). Św. Franciszek przeczuwał za Izajaszem harmonię wśród zwierząt w czasach eschatologicznych. „Wtedy wilk zamieszka razem z barankiem, pantera z koźlęciem razem leżeć będą, cielę i lew paść się razem będą spolem... Niemowlę igrać będzie na norze kobry, dziecko włoży swą rękę do kryjówki żmii. Zła czynić nie będą, ani zgubnie działać“ (Iz 11, 6. 8—9). Stosunek św. Franciszka do świata przyrody nieożywionej i żywych istot jako czegoś rodzinnego i bliskiego świadczy, że odkrywał w nich coś więcej niż walkę i pożeranie się wzajemne. Kwiatki św. Franciszka mimo często swego legendarnego charakteru zawierają głębokie prawdy o duchowości św. Franciszka, ale jeszcze w nim pojawiło się coś więcej; wiemy jak dotkliwie dokuca człowiekowi problem cierpienia i w ogóle zła w świecie i jak trudno jest dociec sensu tylu nieszczęść w świecie i jak to się nie udaje

⁵ Kwiatki świętego Franciszka, z Asyżu w przekł. L. Staffa. Warszawa 1959, s. 25—26 — fragmenty hymnu.

wielu filozofom wahającym się między skrajnym pesymizmem i optymizmem. Franciszek przykładem swego życia i jakąś genialną intuicją przeczuwał i doświadczał, że dobro i miłość znajdują się u źródła bytu i że można przewyciężyć cierpienia przez miłość za wzorem Chrystusa, którego cierpienie i śmierć za grzechy ludzkości była przejawem miłości.

Zarliwość św. Franciszka w głoszeniu Ewangelii była podyktowana wielką miłością do Chrystusa i w ogóle do każdego człowieka, w którym widział ukryte dobra nawet wtedy gdy w opinii uchodził za złego. Opowiadanie z *Kwiatków* św. Franciszka o nawróceniu trzech zbrojczyków dobrze oddaje duchowość św. Franciszka. Kiedy zbrojcy prosili gwardiana pewnego klasztoru o trochę jedzenia, ten ich odpędził słowami: „wy niegodni, by was ziemia nosiła. Bowiem nie znacie zgoła czci ani dla ludzi ani dla Boga, który was stworzył. Precz mi więc stąd gwoli czynom waszym“. Kiedy św. Franciszek przyszedł z uzebrany chlebem i dzbankiem wina i gwardian mu opowiedział to zdarzenie, Franciszek go zganił i kazał iść za zbrojcami, przeprosić ich i dać im uzebrany chleb i wino; ta dobroć Franciszka tak wpłynęła na zbrojczyków, że się nawrócili i stali się dobrymi braćmi.⁶ Pocałunek złożony przez św. Franciszka na rękę trędowatego to nie tylko zwycięstwo nad odrazą i wstrętem, ale i szacunek i hołd złożony cierpiącemu człowiekowi poniżonemu i odpychanemu z obawy przed zarazą.

Idea św. Franciszka szukania dobra wszędzie, a szczególnie w ludziach i wiara, że mogą się oni odrodzić jest i powinna być gwiazdą przewodnią ludzkości; jest to idea ewangeliczna przeżywana i realizowana w autentyczny sposób przez św. Franciszka; na jej żywotność wskazuje rozwój współczesnej ludzkości; jej zbliżenie dzięki technice, jej współzależność w dziedzinie politycznej i gospodarczej, konieczność współpracy, wyczerpanie na potrzeby narodów i państw rozwijających się może być pobudzane przez ewangeliczną i franciszkańską ideę braterstwa.

Św. Franciszek traktował całą przyrodę jako środowisko rodzinne (bracia i siostry). W dobie zagrożenia naturalnego środowiska człowieka i konsekwentnie szkodliwości dla jego zdrowia wartościową bardzo jest franciszkańska idea religijnego i rodzinnego kultu dla przyrody.

Idea powszechnego braterstwa wśród ludzi rozciągana na całą przyrodę, wiara w odrodzenie człowieka, odkrywanie we wnętrzu ludzkim źródła głębokiej radości nawet w cierpieniu, służba prawdzie i dobru, możliwość zwycięstwa nad egoizmem, to są wartości ogólnoludzkie tak potrzebne ludzkości i jeśli by one straciły siłę atrakcyjną, świat zacząłby śmiertelnie chorować. Nic dziwnego, że Franciszek który to przeży-

⁶ Tamże, s. 112—119.

wał jest ciągle postacią żywotną,⁷ i bardzo ludzką, ale równocześnie jest jakby nie z tej ziemi, chociaż próbował ją zamienić w ogród Boży.

Św. Franciszek dla wszystkich chrześcijan jest wzorem głębokiej autentycznej religijności, jest to religijność przeżywania obecności Boga w jego twórcach, a równocześnie jest żywym związkiem z tajemnicami życia i ofiarnej śmierci Chrystusa. Stygmaty jakie otrzymał św. Franciszek w czasie modlitw na górze Alvernia świadczą, że przeżywał jak najmocniej śmierć Zbawiciela i z Nim mistycznie się łączył. W tej religijności nie ma nic ani z fanatyzmu czy sadyzmu; kult okazywany przez Franciszka Dzieciątka Jezus świadczy, że jego chrześcijańska religijność była prosta, serdeczna, radosna. Z kultem Wcielenia łączy się u Franciszka kult Najsw. Maryi Panny. Dobrze oddał ten związek tytuł rozdziału *Kwiatków*: „W imię Pana naszego Jezusa Chrystusa i Matki Jego Dziewicy Maryi“.

Rzecz zastanawiająca jak Franciszek umiał pogodzić życie kontemplacyjne i swój żarliwy mistycyzm z życiem czynnym, a tak samo prośby o jałmużnę z obowiązkiem pracy. Zarzuca się niekiedy ówczesnym władzom Kościoła rzymskokatolickiego, że narzucono Franciszkowi i całemu franciszkańskiemu ruchowi charyzmatycznemu formy organizacyjne. Rzecz jest co najmniej dyskusyjna. Wielkie idee św. Franciszka zakrojone ponad ludzką miarę, zostały przez Kościół ujęte w ramy organizacyjne; w ten sposób mogły coś stracić ze swego charyzmatycznego dynamizmu, ale równocześnie zostały utrwalone i zyskały oparcie w Kościele i są stałym natchnieniem coraz to nowych powstających wspólnot opartych na regule franciszkańskiej. Żywotność franciszkanizmu objawia się w trwaniu zakonów franciszkańskich męskich i żeńskich, ujawnia się w dziełach przez nich prowadzonych, w typie religijności przez nich uprawianej, w próbach ustawicznej odnowy i powrotu do źródeł. O tych wzlotach, ale i osłabieniach informuje historia.

III. ŻYWOTNOŚĆ ZGROMADZENIA SIÓSTR SŁUŻEK NAJSW. MARYI PANNY NIEPOKALANEJ

Jednym z dowodów żywotności franciszkanizmu są wspólnoty zakonne bezhabitowe zakładane przez kapucyna o. Honorata Koźmińskiego — zakonnika o żarliwym sercu franciszkańskim i gorącej mi-

⁷ L. Staff w przedmowie do swego tłumaczenia *Kwiatków* świętego Franciszka następująco wyrażał myśl o żywotności św. Franciszka: „Jeśli jakaś postać dziejowa, mimo kilkuwiekowy przedział czasu, mimo przewrót w warunkach i obyczajach życia, mimo zasadniczą zmianę w wyobrażeniach, uczuciach i myślach, jest ona ciągle bliska, pęta nas czarem swym i wiąże do siebie serca nasze, znak to niechybny, że żyje ona ciągle,

łości Ojczyzny; wśród nich najliczniejszym jest Zgromadzenie Sióstr Służek Najśw. Maryi Panny Niepokalanej. Pod wpływem mocno pobudzającym objawień Matki Bożej w Gietrzwałdzie i potrzeb ludu wiejskiego w części Polski zwanej Kongresówką o. Honorat po-
wziął myśl zaradzenia cierpieniom tego ludu, a również i biedzie, a także osłabieniu ducha narodowego. Datą powstania Zgromadzenia jako wspólnoty był rok 1878, a charakterystycznymi cechami są: duch franciszkański i ściśle z nim związany kult Niepokalanej utrzymujący się w zakonach franciszkańskich prawie od początków ich istnienia. O. Honorat wyznaczył zakres pracy Służkom lud wiejski. W duchu ewangelizacji ludu tak zalecanej przez św. Franciszka. Służki mają służyć pomocą Kościołowi w jego pracy duszpasterskiej. W ciągu stu lat istnienia Zgromadzenia formy tej współpracy ulegały zmianie, ale istota została ta sama. Aż do powstania niepodległej Polski siostry prowadziły ochronki wiejskie dla dzieci, zakładały pracownie krawieckie, opiekowały się chorymi w parafii przygotowując ich do spowiedzi i Komunii św. i w ogóle dawały przykład życia chrześcijańskiego.⁸

W Polsce niepodległej w okresie międzywojennym warunki pracy sióstr Służek zmieniały się, siostry mogły prowadzić prace oświatowo-wychowawcze i brać udział jako siły pomocnicze w pracy duszpasterskiej Kościoła. Po drugiej wojnie światowej ta praca stała się jeszcze bardziej bliska i bezpośrednia dla Kościoła, bo coraz liczniej siostry pracują jako organistki, zakrystianki, katechetki, zatrudniane są w różnych referatach Kurii Diecezjalnych.

„Poprzez wszystkie okresy historii Zgromadzenia prowadziły siostry Służki następujące prace:

A. Bezpośrednia pomoc Kościołowi w pracy duszpasterskiej.

1. Praca katechetyczna i rekolekcje.
2. Przygotowanie dzieci, dorosłych i chorych do przyjęcia sakramentów świętych oraz przygotowanie umierających do dobrej śmierci.
3. Opieka nad tercjarstwem i kółkami Żywego Różańca.
4. Opieka nad różnymi organizacjami religijnymi.
5. Troska o wystrój Kościoła i ołtarzy, o bieliznę liturgiczną i asystę procesyjną.
6. Walka z alkoholizmem i niemoralnością na wsi.

nieśmiertelna dzięki pierwiastkom z nami wspólnym, które objawiły się w niej, wcielając wieczyste jądro duszy ludzkiej... znaczenie św. Franciszka wychodzi daleko poza sferę zakreśloną otokiem jego aureoli świętego i cudotwórcy”, s. 16—17.

⁸ O historii Zgromadzenia w pierwszym 40-leciu dokładnie informuje praca: M. Wójcik. Powstanie i działalność Zgromadzenia Sióstr Służek Najśw. Maryi Panny Niepokalanej (1878—1918). Poznań 1978.

B. Pośrednia pomoc Kościołowi.

1. Prowadzenie działu gospodarczego w instytucjach kościelnych takich jak seminaria, domy księży emerytów, konwenty księży studentów.

2. Praca w Akcji Katolickiej, w Caritasie i Katolickim Stowarzyszeniu Młodzieżowym.

C. Prowadzenie instytucji charytatywno-społecznych.

1. Sierocińce, schroniska, domy starców, domy dziecka.

2. Misje dworcowe, stołówki, herbaciarnie, tanie kuchnie; dożywianie biednych sporadyczne, okresowe itp.

3. Opieka nad biednymi, chorymi, bezdomnymi, wysiedlonymi.

4. Żłobki, przechowalnie dzieci.

D. Prace oświatowo-wychowawcze.

1. Ochronki, przedszkola.

2. Szkoły tajne i jawne, podstawowe i średnie, ogólnokształcące i zawodowe.

3. Kursy rzemiosł i pracownie.

4. Internaty, bursy i stancje dla dziewcząt.

5. Prowadzenie chórów, scholi i grup młodzieżowych.

Każda z wyżej wymienionych prac nieco inaczej jest realizowana w różnych okresach historii Zgromadzenia. Jest tu widoczna zależność od stosunków społeczno-politycznych w Polsce, od aktualnych potrzeb społeczeństwa i Kościoła oraz od działania Ducha Świętego⁹.

Oprócz prac jakie dadzą się ujawnić w wykresach i statystykach i są empirycznie sprawdzalne i mogą już historycznie być opisywane i oceniane Zgromadzenie przez swe wewnętrzne życie, przez swą religijność, przez swój udział w historii zbawienia, przez swe ciche ofiary i modlitwy tworzyło i tworzy niewymierne dobro, które może być dopiero uwidocznione na Sądzie Ostatecznym. Te dobra widoczne i dobra niewidoczne tworzone w ciągu stu lat przez Zgromadzenie Sióstr Służek powinny być źródłem radości dla całego Zgromadzenia i zachętą do dalszej pracy w kraju i za jego granicami, np. na misjach czy też w ogóle wśród innych narodów.

Siostry żyjące współcześnie w Zgromadzeniu tak jak dawniejsze zdają sobie także dobrze sprawę z jego maryjnego charakteru i uprawiają żywy kult Maryi tak złączony z Jej Bożym Macierzyństwem i udziałem w dziele odkupienia; ten kult, jak wiemy obok korzeni ewangelicznych jest wynikiem duchowości franciszkańskiej. Dają temu wyraz nowe Konstytucje: „Patronką Zgromadzenia jest Najśw. Maryja Panna Niepokalana. Ojciec Honorat wskazał ją Służkom jako wzór

⁹ Duchowość Zgromadzenia Sióstr Służek NMP Niepokalanej. Mariówka 1978 (maszynopis — Archiwum Zgromadzenia), s. 173—174.

życia całkowicie ukrytego z Chrystusem w Bogu, a zarazem w pełni zaangażowanego w dzieło zbawienia świata. Niech siostry kochają Maryję i służą Jej wiernie“.¹⁰ O franciszkanizmie Zgromadzenia mówią Ustawy Zgromadzenia: „Prawo Zgromadzenia Założyciel oparł na III Regule św. Franciszka z Asyżu i na niej kształtował jego duchowy fundament. W ten sposób od początku Zgromadzenia zostało włączone do wielkiej Rodziny Instytutów franciszkańskich i jako swoje dziedzictwo stara się pielęgnować ducha Serafickiego“.¹¹

Ustawy mówią, że wszystkie siostry „są zobowiązane pełnić apostołskie zadanie Zgromadzenia przez swoje modlitwy, cierpienia, prace i różne formy pokuty“.¹² Te apostołskie zadania siostry pełnią „podejmując prace w przedszkolach, domach dziecka, szkołach, świetlicach i w internatach oraz w domach opieki dla dorosłych... Nadto siostry prowadzą kursy rzemiosł i pracownie różnych zawodów“.¹³ Siostry w coraz większej liczbie pracują w Kuriach Diecezjalnych i są zatrudniane w duszpasterstwie parafialnym jako katechetki, organistki, zakrystianki, opiekunki parafialne.¹⁴

Siostry służą społeczeństwu jako pielęgniarki zwłaszcza w domach prywatnych i lecznictwie otwartym, przygotowują też chorych do przyjęcia sakramentów świętych, pouczają ludzi o pielęgnacji chorych i udzielaniu pomocy w nagłych wypadkach.¹⁵ Siostry otaczają troską rodziny wielodzietne i opieką biedne i opuszczone dzieci,¹⁶ a także prowadzą punkty zbiorowego żywienia.¹⁷ Ważny jest przepis Ustaw o przygotowaniu świeckich do apostołstwa religijno-moralnego i rozpowszechniania książki i czasopism religijnych i wpływie, aby utwierdzała się wiara ludzi, „umacniała się moralność chrześcijańska i dojrzała miłość Boga, Kościoła i Ojczyzny“.¹⁸ Zgodnie z duchem apostołsko-misyjnym Kościoła siostry troszczą się o misje i już pracują na misjach w Rwandzie w Afryce.

Wyliczone prace, jakie w ciągu stulecia pełniły siostry Służki, a także jakie mają wykonywać w przyszłości zgodnie ze swoimi Konstytucjami i Ustawami, świadczą dobitnie i o żywotności franciszkanizmu w ogóle i w szczególności o żywotności tego Zgromadzenia, które w zmienionych warunkach nie zatraciło ducha franciszkańskiego, a stara się w dalszym ciągu go umacniać i rozwijać w ścisłym zwią-

¹⁰ Konstytucje, nr 9.

¹¹ Ustawy, nr 2.

¹² Tamże, nr 9.

¹³ Tamże, nr 10.

¹⁴ Tamże, nr 11.

¹⁵ Tamże, nr 13.

¹⁶ Tamże, nr 14.

¹⁷ Tamże, nr 15.

¹⁸ Tamże, nr 19.

ku z apostołską działalnością Chrystusowego Kościoła i pod opieką Jego Niepokalanej Matki.

Przedruk z: Kronika Diecezji Sandomierskiej Nr 7—8/1978.

Z DZIEJÓW DIECEZJI

110

Ks. dr Ludwik Królik

POCZĄTKI ORGANIZACJI DEKANALNEJ NA PODLASIU W DIECEZJI LUCKIEJ I BRZESKIEJ

Celem niniejszego artykułu jest przedstawienie początków organizacji dekanalnej na Podlasiu w diecezji łuckiej i brzeskiej. Diecezja ta, utworzona w XIV stuleciu, obejmowała swym zasięgiem znaczną część terytorium obecnej diecezji siedleckiej. Podane wyżej zagadnienie zostało opracowane w oparciu o archiwalia, przechowywane w Archiwum Diecezjalnym w Siedlcach¹.

Wszechstronna reforma wielu dziedzin życia kościelnego zamierzona przez Sobór Trydencki (1545—1563) oraz zwrócenie przez wspomniany Sobór uwagi na dokładną i sprężystą działalność poszczególnych organów zarządu i administracji kościelnej, a nade wszystko podkreślenie ideału biskupa jako duszpasterza, wywarła z konieczności pewien wpływ na rozwój instytucji dekanalnej. Postanowiono wtedy zreformować, znany w średniowieczu, ale u schyłku tego okresu zaniedbany urząd dziekana wiejskiego² i silniej podporządkować go władzy biskupa duszpasterza. Ten fakt o doniosłym znaczeniu dla życia kleru i ludu dokonał się na przełomie XVI i XVII stulecia. Odmowną rolę w tej dziedzinie odegrał św. Karol Boromeusz³.

¹ Akta oficjalatu i akta czynności biskupów w Janowie na Podlasiu diecezji łuckiej i brzeskiej, przechowywane w Archiwum Diecezjalnym w Siedlcach, stanowiły dla autora podstawę do napisania rozprawy magisterskiej i doktorskiej w Instytucie Historii Kościoła KUL. — Zob. L. Królik: Organizacja dekanalna diecezji łuckiej i brzeskiej w XVII i XVIII wieku, Lublin 1975 (mps KUL). — Tenże: Organizacja diecezji łuckiej i brzeskiej od XVI—XVIII wieku, Lublin 1977 (mps KUL).

² „Decanus ruralis”, w odróżnieniu od urzędu dziekana w kapitule katedralnej czy kolegiackiej.

³ Zob. W. Plöchl: Geschichte des Kirchenrechts, t. 1, Wien 1959 s. 291 nn. — H. Jedin: Das Bischofsideal der Katholischen Reformation, w: Kirche des Glaubens Kirche der Geschichte, t. 2, Konzil und Kirchenreform, Wien 1966 s. 106—113.

Zapewne za wzorem św. Karola wielu biskupi duszpasterze zaczęli dzielić swoje diecezje na dekanaty i ustanawiać dziekanów oraz wyznaczać im funkcje. Doszło do tego, że we wszystkich prowincjach kościelnych zaprowadzono organizację dekanalną. Organizacja ta zdała egzamin praktyczny zwłaszcza w XVII i XVIII w.

Rozwój organizacji dekanalnej w Polsce w okresie potrydenckim stanowi fragment wielkiego procesu reformy całego Kościoła. Już w drugiej połowie XVI wieku pod wpływem zarządzeń synodu prowincjalnego warszawskiego z r. 1561 wielu biskupi duszpasterze zaczęli dzielić swoje diecezje na dekanaty.

Najdonioślejszym jednak wydarzeniem w recepcji uchwał synodu prowincjalnego z r. 1561, w zakresie instytucji dekanalnej, była działalność biskupa Bernarda Maciejowskiego (1588—1600) na terenie diecezji łuckiej i brzeskiej. Maciejowski był jednym z największych potentatów, jakich miała omawiana diecezja. Pan możny, ulubieniec Zygmunta III i papieża Klemensa VIII, wpływami swoimi zasłużył się dla kraju i diecezji. Wizytował parafie i budował kościoły. W r. 1598 ustanowił rotę przysięgi biskupów łuckich, składaną przez nich podczas objęcia katedry. Przestrzegał także pilnie prawa rezydencji przy beneficjach⁴.

W dziedzinie organizacji dekanalnej, jako jeden z pierwszych biskupów duszpasterzy, na synodzie diecezjalnym, zwołanym w roku 1589, podzielił biskup Maciejowski rozległą diecezję łucką i brzeską na dekanaty. Podział diecezji na dekanaty miał usprawnić organizację życia religijnego i moralnego wśród kleru i ludu. Wszystkim bólączkom życia kościelnego, zaobserwowanym w czasie objazdów wizytacyjnych, miała zaradzić funkcja dziekana. Zatem biskup Bernard Maciejowski, idąc za wskazaniem synodu prowincjalnego (1561) oraz za przykładem innych diecezji, podzielił część podlaską diecezji na 7 okręgów i postanowił powołać dziekanów na nowo utworzone urzędy. Określił funkcję dziekana jako „ad gubernandas ecclesias pernecessarium”⁵.

Na podstawie statutów synodu można przyjąć, że — chociaż instytucja dziekanów wiejskich znana była w Polsce od dawna, jednakże na terenie diecezji łuckiej i brzeskiej nie istniała przed rokiem 1589⁶. Powołując do istnienia urząd dziekanów wiejskich biskup Maciejowski widział wielkie korzyści, jakie może ta instytucja oddać dla spraw duchowieństwa i ludu.

⁴ F. Sznarbachowski: Początek i dzieje rzymskokatolickiej diecezji łucko-żytomierskiej, obecnie łuckiej, w zarysie, Warszawa 1926 s. 56.

⁵ Acta synodi dioecesaenae Luceoriensis per Bernardum Maciejowski an. 1589 celebratae, ed. Z. Chodyński, Varsaviae 1875 s. 25.

⁶ Tamże: Decanorum ruralium institutionem antiquissimam, et in synodo provinciali debita cum reverentia susceptam, aliorum Episcoporum exempla secuti, in dioecesi nostrae suscipimus et amplectimur.

Dokonując reorganizacji podziału Podlasia na nowe dekanaty, biskup Maciejowski stwierdził, że „od dawna było ono przez poprzedników naszych podzielone na trzy części (Janów, Mielnik i Sarnaki)“⁷. Ustalenie daty tego pierwotnego podziału Podlasia na 3 okręgi administracyjne napotyka na duże trudności z powodu braku materiałów źródłowych. Przeglądając akta oficjalatu janowskiego z XVI wieku⁸, jak również postanowień synodalnych z tego okresu⁹, nie znaleziono żadnych adnotacji, nawet w formie marginesowych uwag. Nie posiadamy też żadnych opracowań tych spraw. Wiemy skądinąd, że np. w XVI i XVII wieku nowe dekanaty tworzono z reguły na synodach diecezjalnych¹⁰. Pierwszą tego rodzaju wzmiankę spotykamy w statutach synodalnych diecezji płockiej z r. 1506¹¹. Ponieważ synod diecezjalny biskupa Pawła Holszańskiego z r. 1519 nie na ten temat nie mówił, a nie posiadamy zachowanych ustaw synodów z lat 1519—1580, wobec tego przypuszczać możemy, że podział Podlasia na 3 okręgi administracyjne nastąpił gdzieś w połowie XVI wieku, być może na synodzie zwołanym przez biskupa Waleriana Protasewicza-Suszkowskiego (1550—1555) w roku 1554. Nie jest wykluczone, że synod ten mógł się odbyć przed synodem prowincjalnym (1554), na którym miano przeprowadzić reformę kleru i ludu¹². W każdym bądź razie w istniejącym „od dawna“ podziale Podlasia na 3 części administracyjne nie było jeszcze urzędu dziekana. Sam to stwierdził biskup Maciejowski.

Podział Podlasia na 3 części (Janów, Mielnik i Sarnaki) biskup Maciejowski powiększył do 7 okręgów, obejmując również woj. brzeskie i pow. piński. Przy czym nie nazwał ich dekanatami, choć już na ich czele postawił dziekanów, ale po prostu „partes“¹³. Podając wykaz parafii w poszczególnych okręgach, biskup jednocześnie poinformował, że z tych parafii zostanie wybrany przez niego dziekan.

⁷ Tamże s. 28: Podlassiam itaque in tres partes (Janów, Mielnik et Sarnaki) antiquitus ab antecessoribus nostris distributam, in eum qui sequitur ordinem redigimus.

⁸ Akta oficjalatu i akta czynności biskupów łuckich w Janowie Podlaskim z lat 1428—1588, Archiwum Diecezjalne w Siedlcach, sygn. D 1 — D 15.

⁹ J. Sawicki: Concilia Poloniae, Synody diecezji łuckiej i ich statuty, t. 3, Warszawa 1949 s. 4—13. Po synodzie odprawionym w r. 1519 odbyły się jeszcze synody w latach: 1542, 1554, 1580. O powyższych synodach są tylko krótkie informacje.

¹⁰ B. Kumor: Rozwój sieci dekanalnej w południowej części diecezji krakowskiej do r. 1772, Roczn. Teol. — Kan., 9:1962 z. 1 s. 81 nn.

¹¹ J. Sawicki: Concilia Poloniae, Synody diecezji płockiej i ich statuty, t. 6, Warszawa 1952 s. 79.

¹² B. Ulanowski: Materiały do historii ustawodawstwa synodalnego w Polsce w XVI w., w: Archiwum Komisji Prawniczej, t. 1 Kraków 1895 s. 11. — Por. Archiwum Diecezjalne w Siedlcach, sygn. D 9 k. 145 nn.

¹³ Acta synodi Luceoriensis an. 1589 s. 28 n.

Pierwszy okręg (mielnicki) posiadał 13 parafii. Parafie te stanowiły w późniejszych latach zreorganizowany dekanat drohiczyński¹⁴. W drugim okręgu (kuczyńskim) było 10 parafii i stanowił on w przyszłości dekanat brański. Trzeci okręg (płoński) liczył 15 parafii. Parafie te tworzyły potem dekanat bielski. W czwartym okręgu (janowskim) biskup podał 15 parafii. Niektóre z parafii od r. 1604 weszły w skład dekanatu kamienieckiego, inne do dekanatu szereszowskiego. Piąty okręg (brzeski) miał 12 parafii, które potem tworzyły dekanat janowski. Szósty okręg (łosicki) posiadał 15 parafii i 1 filię w Hadynowie. Część parafii przeszła później do dekanatu węgrowskiego, a część stanowiła późniejszy dekanat losicki. Wreszcie w ostatnim okręgu (międzyleskim) było 16 parafii. Parafie te stanowiły po reorganizacji, dokonanej przez biskupa Marcina Szyszkowskiego w r. 1604, dekanat węgrowski¹⁵.

Z tego krótkiego wykazu wynika, że najzasobniejszy w parafie (16) był okręg ostatni, międzyleski. Natomiast najmniej parafii liczył okręg kuczyński (10). Ponieważ biskup nie wskazał, z której miejscowości będzie wybrany dziekan, dlatego nie możemy określić, czy siedzibą dziekana było miasto czy wieś. Z późniejszych lat, na podstawie przekazów źródłowych wiemy, że często dziekan nie mieszkał w stolicy dekanatu¹⁶.

Po przeprowadzeniu reorganizacji diecezji w części podlaskiej i brzeskiej przez biskupa Maciejowskiego, okręgi dekanalne — „partes“ — były następujące:

1° Okręg mielnicki: Mielnik, Siemiatycze, Drohiczyn, Ostrożany, Sledzianów, Granne, Perlejewo, Pobikry, Winna, Ciechanowiec, Dolubowo, Dziadkowiec i Rüdka.

2° Okręg kuczyński: Kuczyn, Wyszonki Kościelne, Domanowo, Jabłoń Kościelna, Dąbrówka Kościelna, Długa Dąbrowa, Jabłonka Kościelna, Wysokie Mazowieckie, Kulesze i Brańsk.

3° Okręg płoński: Płonka, Suraż, Poświętne, Pietkowo, Topczewo, Wyszki, Bielsk, Narew, Kleszczele, Boćki, Lubin, Sokoły, Kobylin, Tykocin i Waniewo.

4° Okręg janowski: Janów, Stawy, Wysokie Litewskie, Sielec, Mrozowice, Wistycze, Czerniawczyce, Kamieniec Litewski, Pruzana, Bezdzież, Siechnowicze, Kobryń, Mielejczyce, Wierzchowice i Biercza.

5° Okręg brzeski: Brześć, Kodeń, Huszcza, Łomazy, Rossosz, Wołyn, Międzyrzec, Biała, Horodyszczce, Malowa Góra i Horbów.

¹⁴ Reorganizacji sieci dekanalnej w diecezji dokonał biskup Marcin Szyszkowski w r. 1604.

¹⁵ Zob. przypis 5—7.

¹⁶ Zob. Archiwum Diecezjalne w Siedlcach, sygn. D 29 k. 172v. — Tamże: D 30 k. 31. — Tamże: D 31 k. 239v.—240.

6° Okręg łosicki: Losice, Sarnaki, Hadynów, Mordy, Suchożebry, Krzeslin, Mokobody, Wyrozęby, Przesmyki, Paprotnia, Knychówek, Skrzyszew, Górki, Niemojki, Wyszków i Jarnice.

7° Okręg międzyleski: Międzyłes, Skibniew, Jabłonna, Prostyń, Rozbity Kamień, Kożuchów, Kossów, Czerwonka, Kadłuby, Sterdyń, Zembrow, Nieciecz, Węgrów, Stara Wieś i Sokółów Podlaski¹⁷.

Tak więc na synodzie w r. 1589 utworzono na Podlasiu i w woj. brzeskim 7 dekanatów, obejmujących ogółem 95 parafii¹⁸. Nasuwa się teraz pytanie: ile parafii było w części wołyńskiej i ukraińskiej diecezji? Synod na ten temat nic nie powiedział. Nie możemy się zgodzić ze zdaniem (M. Brudzisza), że na Wołyniu było niewiele parafii, tylko ponad 10¹⁹. Po odkryciu nowych źródeł możemy wysunąć przypuszczenie, że na Wołyniu i Braclawszczyźnie w tym czasie były 4 dekanaty, a mianowicie: dekanat torczyński, ołycki, krzemieniecki i bazaliński, obejmujące ogółem 32 parafie oraz 10 kaplic²⁰. Pozostaje nadal otwarty problem czy ten podział przeprowadził biskup Maciejowski, czy też był jeszcze wcześniejszy podział. Może odkrycie nowych źródeł pozwoli na to odpowiedzieć.

Wzrost nowych kościołów parafialnych w następnym wieku, jak również potrzeba usprawnienia administracji kościelnej, przyczyniły się wydatnie do dalszego rozwoju organizacji dekanalnej.

SPIS TREŚCI ROCZNIKA
„WIADOMOŚCI DIECEZJALNE PODLASKIE“ ZA ROK 1978

DZIAŁ URZĘDOWY

STOLICA APOSTOLSKA

- W obliczu szerzącej się permissywności umacniajmy sumienie moralne. — Przemówienie Ojca Świętego Pawła VI wygłoszone podczas środowej audiencji ogólnej 13 lipca 1977 r. 1
- Wiara — praktyczną zasadą właściwego i dobrego życia. — Przemówienie Ojca Świętego Pawła VI wygłoszone podczas środowej audiencji ogólnej 20 lipca 1977 r. 3

¹⁷ Acta synodi Luceoriensis an. 1589 s. 28—29.

¹⁸ Por. M. Brudzisz: Sieć parafii i placówek zakonnych w łacińskiej diecezji łuckiej od r. 1589 do końca XVII w., w: Sprawozdania Towarzystwa Naukowego KUL, 1966/67 nr 16 s. 321.

¹⁹ Tamże s. jw.

²⁰ Archiwum Diecezjalne w Siedlcach, sygn. D 18 k. 109—110.

Jedność — pierwszą prerogatywą Kościoła Chrystusowego. — Przemówienie Ojca Świętego Pawła VI wygłoszone podczas środowej audiencji ogólnej 27 lipca 1977 r.	4
Przemówienie Ojca Świętego Pawła VI do Biskupów Polskich przybyłych z wizytą „Ad limina“, wygłoszone dnia 12 listopada 1977 r.	33
Katolickość Kościoła i jego powołanie misyjne. — Przemówienie Ojca Świętego Pawła VI wygłoszone w czasie środowej audiencji ogólnej 3 sierpnia 1977 r.	35
Świętość Kościoła. — Przemówienie Ojca Świętego Pawła VI wygłoszone w czasie środowej audiencji ogólnej 17 sierpnia 1977 r.	37
Kościół jest wiernym ludem rozszanym po całym świecie. — Przemówienie Ojca Świętego Pawła VI wygłoszone w czasie środowej audiencji ogólnej 24 sierpnia 1977 r.	38
Misyjne powołanie i misyjna odpowiedzialność Kościoła. — Przemówienie Ojca Świętego Pawła VI wygłoszone w czasie środowej audiencji ogólnej 31 sierpnia 1977 r.	40
Kościół nauczycielem prawd wiary. — Przemówienie Ojca Świętego Pawła VI wygłoszone w czasie środowej audiencji ogólnej dnia 7 września 1977 r.	42
Miłość — natchnieniem działalności Kościoła. — Przemówienie Ojca Świętego Pawła VI wygłoszone w czasie środowej audiencji ogólnej dnia 21 września 1977 r.	43
Żywa obecność Chrystusa w historii świata. — Przemówienie Ojca Świętego Pawła VI wygłoszone w czasie środowej audiencji ogólnej 23 września 1977 r.	46
Pierwszorządne znaczenie katechezy. — Przemówienie Ojca Świętego Pawła VI wygłoszone w czasie środowej audiencji ogólnej dnia 5 października 1977 r.	47
Synod Biskupów: Współczesna katecheza zwłaszcza dzieci i młodzieży. Orędzie do Ludu Bożego	65
Sakramentalne życie Kościoła. — Przemówienie Ojca Świętego Pawła VI wygłoszone w czasie środowej audiencji ogólnej dnia 14 września 1977 r.	77
Apostolskość Kościoła. — Przemówienie Ojca Świętego Pawła VI wygłoszone w czasie środowej audiencji ogólnej dnia 10 sierpnia 1977 r.	97
Orędzie Ojca Świętego Pawła VI na XI Światowy Dzień Pokoju — 1. I. 1978 r.	129
Wiara prosta, wsparta darem Boskiej pewności. — Przemówienie Ojca Świętego Pawła VI wygłoszone w czasie środowej audiencji ogólnej 12 października 1977 r.	165

„Bądźcie mocni w wierze”. — Przemówienie Ojca Świętego Pawła VI wygłoszone w czasie środowej audiencji ogólnej dnia 19 października 1977 r.	167
Obecność Jezusa w historii ludzkiej. — Przemówienie Ojca Świętego Pawła VI wygłoszone w czasie środowej audiencji ogólnej 14 grudnia 1977 r.	163
Orędzie Ojca Świętego Pawła VI na Światowy Dzień Modlitw o Powołania Duchowne	197
Maryja! Boże Narodzenie. — Przemówienie Ojca Świętego Pawła VI wygłoszone w czasie środowej audiencji ogólnej dnia 21 grudnia 1977 r.	201
Wskazania Bożego Narodzenia dla życia chrześcijańskiego. — Przemówienie Ojca Świętego Pawła VI wygłoszone na środowej audiencji ogólnej dnia 28 grudnia 1977 r.	202
Boże Narodzenie — źródłem chrześcijańskiej radości. — Przemówienie Ojca Świętego Pawła VI wygłoszone na środowej audiencji ogólnej dnia 4 stycznia 1978 r.	204
Orędzie Ojca Świętego Pawła VI na Niedzielę Misyjną — 22 października 1978 r.	229
Ewangelia Bożego Narodzenia. — Przemówienie Ojca Świętego Pawła VI wygłoszone na środowej audiencji ogólnej dnia 11 stycznia 1978 r.	233
Święta Kongregacja dla Spraw Nauki Wiary: Oświadczenie w sprawie sterylizacji w szpitalach katolickich	235
Ofensywie zła trzeba przeciwstawić dobro. — Przemówienie Ojca Świętego Pawła VI wygłoszone na środowej audiencji ogólnej dnia 25 stycznia 1978 r.	297
Wielki Post — szkołą chrześcijańskiej energii. — Przemówienie Ojca Świętego Pawła VI wygłoszone na środowej audiencji ogólnej dnia 22 lutego 1978 r.	298
Trzeba głosić powszechną miłość przeciw wszelkiego typu przemocy. — Przemówienie Ojca Świętego Pawła VI wygłoszone do młodzieży w Niedzielę Palmową 1978 r.	301
Radość z przynależności do Kościoła. — Przemówienie Ojca Świętego Pawła VI wygłoszone w czasie środowej audiencji ogólnej dnia 29 marca 1978 r.	331
Zywotność Kościoła we współczesnym świecie. — Przemówienie Ojca Świętego Pawła VI wygłoszone w czasie środowej audiencji ogólnej dnia 5 kwietnia 1978 r.	332
Kościół jest wspólnotą, która modli się i wierzy. — Przemówienie Ojca Świętego Pawła VI wygłoszone w czasie środowej audiencji ogólnej 12 kwietnia 1978 r.	334

Kochajmy Boga, aby kochać bliźniego. — Przemówienie Ojca Świętego Pawła VI wygłoszone w czasie śródowej audiencji ogólnej dnia 19 kwietnia 1978 r.	357
Optymizm chrześcijański. — Przemówienie Ojca Świętego Pawła VI wygłoszone w czasie śródowej audiencji ogólnej dnia 17 maja 1978 r.	359
U zarania szesnastego roku pontyfikatu. — Przemówienie Ojca Świętego Pawła VI wygłoszone w czasie śródowej audiencji ogólnej dnia 28 czerwca 1978 r.	361

PO ŚMIERCI PAPIEŻA PAWŁA VI

Telegram kondolencyjny Biskupa Siedleckiego do Kardynała Kamerlinga	263
Telegram Kardynała Kamerlinga do Biskupa Siedleckiego	263
Episkopat Polski po śmierci Wielkiego Papieża Pawła VI	264
Komunikat Biura Prasowego Sekretariatu Episkopatu Polski	264
Kazanie Kardynała Stefana Wyszyńskiego Prymasa Polski w bazylice archikatedralnej św. Jana w Warszawie wygłoszone 10 sierpnia 1978 r.	265
Testament Papieża Pawła VI	273

PO WYBORZE PAPIEŻA JANA PAWŁA I

Telegram gratulacyjny Biskupów z Siedlec z okazji wyboru Papieża Jana Pawła I	293
Komunikat Kardynałów Polskich z Rzymu po wyborze Papieża Jana Pawła I	293
Po wyborze Papieża Jana Pawła I. — Przemówienie Prymasa Polski w Radio Watykańskim	294

PO ŚMIERCI PAPIEŻA JANA PAWŁA I

Słowo Prymasa Polski	325
Telegram kondolencyjny Biskupa Siedleckiego do Kardynała Kamerlinga	326
Odpowiedź Kardynała Kamerlinga na telegram Biskupa Siedleckiego	326
Na pogrzeb Papieża Jana Pawła I	327

EPISKOPAT POLSKI

161 Konferencja Plenarna Episkopatu Polski. Komisja Maryjna. Program III Roku Wdzięczności 1978 — Rok Milenijnego Aktu Oddania Polski	6
Instrukcja Duszpasterska Episkopatu o udzielaniu Sakramentu Chrztu św. dzieciom	8

Zachęta Biskupów na Tydzień Modlitw o powołania do Służby Bożej w Kościele świętym. Do odczytania z ambon w niedzielę dnia 16 kwietnia 1978 r.	98
List Episkopatu Polski po Synodzie Biskupów w Rzymie, w sprawie katechizacji	170
Instrukcja Liturgiczno-Duszpasterska Episkopatu o pogrzebie i modlitwach za zmarłych	174
List Biskupów o wprowadzeniu nowych obrzędów pogrzebu	178
Program duszpasterski na rok 1977/78: „Człowiek we wspólnocie Kościoła. Odpowiedzialność za Kościół“	206
Komisja d/s Sztuki Kościelnej: Rozbudowa kościołów a wymogi konserwatorskie (wskazówki praktyczne)	237
Statuty Unii Apostolskiej Kleru Diecezjalnego Najsw. Serca Jezusowego	277
Słowo Episkopatu Polski na ponowne oddanie parafii Maryi Matce Kościoła przed 600-leciem Jasnej Góry	304
Instrukcja duszpasterska	308
Akt oddania parafii w macierzyńską niewolę Maryi, Matki Kościoła za wolność Kościoła	314
Słowo Biskupów na 60-lecie odzyskania niepodległości Polski	336

PRYMAS POLSKI

Komunikat Sekretariatu Prymasa Polski o audiencji u Ojca Świętego Pawła VI J. Em. Ks. Kardynała Stefana Wyszyńskiego Prymasa Polski	13
Słowo Prymasa Polski skierowane do Ojca Świętego w czasie audiencji biskupów przybyłych z Polski „ad limina Apostolorum“, w Rzymie dnia 12 listopada 1977 r.	13
Wezwanie do modlitwy o pogodę	286
Komunikat Sekretariatu Prymasa Polski o powołaniu przez Ojca Świętego Jana Pawła I księdza biskupa Jerzego Strobę, ordynariusza Szczecińsko-Kamieńskiego, na stolicę metropolitalną w Poznaniu	287
Komunikat Sekretariatu Prymasa Polski o mianowaniu księdza profesora Adama Dyczkowskiego biskupem pomocniczym arcybiskupa wrocławskiego	288

Z ORDYNARIATU

Egzamin proboszczowski	15
Komunikat Biskupa Podlaskiego na Tydzień Modlitw o trzeźwość Narodu	16
Dekret erekcji parafii przy kościele Księży Salezjanów w Sokolowie Podlaskim	49

Dekret erekcji parafii Lack	50
Cdznaczenia, nominacje i zmiany wśród duchowieństwa 51, 251, 362	
Współzycie i współpraca proboszcza i wikariusza	79
Zarządzenie w sprawie Mszy św. w 10 rocznicę śmierci śp. Biskupa Ignacego Świrskiego	85
Komunikat w sprawie egzaminów proboszczowskich w 1978 r.	85
Dekret w sprawie tytułowania rządców parafii	136
Jubileusz 50-lecia powrotu Obrazu Matki Boskiej Kodeńskiej do Kodnia	218
Telegram do Ojca Świętego Pawła VI z uroczystości jubileuszowych w Kodniu n/Bugiem	218
Pismo Sekretariatu Stanu do Biskupa Siedleckiego	219
Pismo J. Em. Kardynała Prymasa Polski do Biskupa Siedleckiego	220
Telegram do J. Em. Kardynała Prymasa Polski z uroczystości jubileuszowych w Kodniu	221
Kazanie J. Em. Kard. Karola Wojtyły wygłoszone w Kodniu	222
Zarządzenie o modlitwach i Mszach św. za Zmarłego Papieża Pawła VI	250
Zarządzenie o modlitwach i Mszach św. o wybór Papieża i po wyborze nowego Papieża	250
Komunikat Biskupa Siedleckiego czyli Podlaskiego do Duchowieństwa i wiernych na XXXIV Tydzień Miłosierdzia	288
Zarządzenie o modlitwach i Mszach św. za Zmarłego Papieża Jana Pawła I	338
Zarządzenie o modlitwach i Mszach św. o wybór nowego Papieża i po wyborze Papieża	339
KURIA DIECEZJALNA SIEDLECKA CZYLI PODLASKA	
Komunikat do duchowieństwa i wiernych Diecezji Siedleckiej czyli Podlaskiej z okazji 10 rocznicy rządów J. E. Księdza Biskupa Jana Mazura	315

DZIAŁ NIEURZĘDOWY

POMOCE DUSZPASTERSKIE	
Ks. <i>Wacław Schenk</i> : Liturgia Sakramentów Świętych	17
Ks. <i>Kazimierz Matwiejuk</i> , Ryki — Przeżywanie Tajemnicy Paschalnej Chrystusa	53
Ks. <i>Kazimierz Matwiejuk</i> , Ryki — Wewnętrzne uczestnictwo wiernych w Eucharystii	60
Ks. <i>Marian Mikołajczyk</i> : Liturgia godzin w życiu i pracy kapłańskiej	91
Ks. <i>Wł. Lydka</i> : Formacja kapłanów w świetle współczesnej eklezjologii	101
	383

<i>Ks. Wl. Nowak</i> : Nabożeństwa pokutne w aspekcie liturgiczno-pastoralnym	113
<i>Ks. Wl. Łydka</i> : Z historii i doktryny Badaczy Pisma św. oraz Świadków Jehowy	154
Msza św. w liturgicznym ustawodawstwie posoborowym	182
<i>Bp St. Smoleński</i> : O Deklaracji Kongregacji dla Spraw Nauki Wiary „Persona humana“	254
Komunikat Ojca duchownego diecezji Siedleckiej w sprawie pogłębiania życia wewnętrznego	290
<i>Ks. Zygmunt Mościcki</i> : Ewangeliczna rewizja życia i jej metoda	315
<i>Ks. dr Roman Michalek</i> : Aspersja i modlitwa nad ludem	340
<i>Ks. dr Roman Michalek</i> : Odnowiona liturgia sakramentu bierzmowania	345
<i>Ks. mgr Józef Kobyliński</i> : Dialog duszpasterski	352
JUBILEUSZ ZGROMADZENIA SS. SŁUŻEK NMP NIEPOKALANEJ	
<i>O. Gabriel Bartoszewski OFM^{Cap}</i> : Założyciel Zgromadzenia Sióstr Służek Najśw. Maryi Panny Niepokalanej	136
<i>Maria Wójcik</i> : Zarys dziejów 100-letniej działalności Zgromadzenia Sióstr Służek Najśw. Maryi Panny Niepokalanej z Mariówki	145
Jubileusz Zgromadzenia SS. Służek NMP Niepokalanej. Franciszkanizm ciągle żywy	365
KATOLICKI UNIWERSYTET LUBELSKI	
Wykłady uniwersyteckie dla duchowieństwa	164
AKADEMIA TEOLOGII KATOLICKIEJ	
Kurs homiletyczno-katechetyczno-liturgiczny dla duchowieństwa w ATK w Warszawie	227
Z ŻYCIA DIECEZJI	
Arcybiskup Luigi Poggi w Diecezji Siedleckiej czyli Podlaskiej Święcenia kapłańskie i diakońskie (okładka — sierpień)	259
Stopnie naukowe (okładka — sierpień)	
Jubileusz 50-lecia parafii Milanów	292
Spotkanie ojców duchownych i księży abstynentów diecezji Siedleckiej w Leśnej Podlaskiej (okładka — październik)	
Z DZIEJÓW DIECEZJI	
<i>Ks. dr Ludwik Królik</i> : — Początki organizacji dekanalnej na Podlasiu w diecezji łuckiej i brzeskiej	374
NEKROLOG	
Śp. ks. kanonik Piotr Szpilewicz	335
Spis treści rocznika „Wiadomości Diecezjalne Podlaskie“ za rok 1978	378